

אייר, נבנו ונבנים

היזנה התופעה המאפיינת ביותר את הדור החדש של נוער ישראל — תופעת ההליכה הקבועה בין זוגות בגיל צעיר, כפי שהשתקף פה בטיני הצעירים ומחנכים. בעמודים אלה מתוארות ומנותחות הסתעפויותיה ותוצאותיה של תופעת ה"הולכי-קבע", והלקח אשר היא טומנת בחובה להכרה הישראלית בעתיד.

דמותה של החברה הישראלית בעידן 20 שנה, כשבנינוער אלה יחזו את חוט שדרתה. אלה הם פני הנוער הישראלי כפי שהתגלו לכתבי "העולם הזה" שעסקו במחקר. אלה הן בעיותיהם, כפי שהם עצמם רואים אותן. אלה הם סיפוריהם, כפי שסיפרו אותם בעצמם. כראשון שבסדרת המאמרים, בגליון הקודם,

מה הן העובדות אודות 150 אלף בני הנוער הישראלי בגילים שבין 14 ל-18? מה הוא אורח חייהם — מה הוא עתידם — מה הוא רמתם האינטלקטואלית — מה הוא מוסרם? על זאת מנסה "העולם הזה" להשיב בסדרת-מאמרים זו, פרי מחקר ממושך, אודות נוער ישראל 1960. מחקר זה עשוי להראות מה תהיה

לקחת את הנערה מביתה, אם כי בדרך כלל הוא ילחנה עד לפתח-ביתה, בתום הערב. הפגישות נערכות במקומות-מיפגש קבועים, או אצל החברה. רק בגיל 16-17, כשלשני הצעירים כבר יש חוק של שנה או למעלה מזה בהליכת-הקבע, הם מרשים לעצמם לבקר אצל המשפחות ואף לבלות ערבים בישיבה משותפת בביתו של אחד מבני הזוג. ממבט ראשון נראית חברות מעין זו לא רק כבלתי-מוקדמת, אלא אף כמועילה. רוב ההורים נוטה לעודד חברות קבועה בגיל 16-17. לגבי ההורים, זהו אמצעי בטוח המונע מבנם או בתם להסתכך בחברת טיפוסים בלתי-מוכרים, ובכלל "מוטב שיצאו בחברת כן זוג המוכר והבטוח".

אולם הפסיכולוגים סבורים אחרת. לדעתם חלק גדול נובע מהשלילה הקיימת בתופעת ההולכי-קבע, מבילוי תמים זה בגיל צעיר. הסיבה: בני-הזוג מחליטים קודם-כל שהם זוג קבוע, ומשחקים את תפקיד המאוהבים רק לאחר מכן.

אט-אט, כשידידותם הולכת ומעמיקה, הם מתחילים לחוש בשייכותם ההדדית. מקנאים זה לזה, נכנסים למשברים קשים בחייהם כשהם מהליכים להיפרד. אותו זמן, אין הקשר הבלעדי נהדק כתוצאה מיחס נפשי ורגשי עמוק, אלא לאור העובדה שהשניים החליטו להגדיר את עצמם כזוג קבוע, מסיבות חברתיות או בשל משיכה מינית בלבד.

תופעה זו מסוכנת פחות כשממשבר נוצר תוך תקופת ההליכה הקבועה. אולם בערך בעשרה אחוז מן המקרים, ממשיכים הזוגות שהחליטו ללכת קבוע בגיל 14 או 15, מסיבות שלא היו קשורות ברגשותיהם ההדדיים. לבלות בצחצח במשך שנים רבות, עד שהם נישאים. בארץ לא נערכה עדיין סטטיסטיקה בענין זה. אולם בארצות-הברית קבעה הסטטיסטיקה שאחוז הגירושין בין הזוגות שנישאו אחר הליכה קבועה, גדול פי כמה מאחוז הגירושין בקרב אלה שנישאו מעל לגיל 22 ושלנשואיהם קדמו לכל היותר שתי שנות הליכה קבועה. לגבי בני-זוג שהלכו קבוע במשך שנים רבות מהחיים הנשואים שיא עליון אליו אספו להגיע, וכל מה שמתרחש אחרי ליל הכלולות מהדה ירידת-מתח ברורה וקיצונית.

כל מתחיל במשחק, ככתה ובבית-הספר העממי הם כבר מיחסים חשיבות מיוחדת לריקודים במעגל בחצר בית-הספר, בהפסקות, או במסיבות יום-ההולדת של בני-הכיתה. בן, הבוחר פעמיים את אותה הבת כדי לרקוד עמה סיכוב אחד בתוך המעגל, כששאר הילדים עומדים ושרים ומחאים כפיים, השוד מיד בכך שהוא "אוהב אותה". שעה שבני הכיתה נתנו את ליבם לעובדה שבכל פעם שרוקדים בוחר ילד את אותה הילדה, כדי לסובב עמה במעגל, לא יעזור להם דבר: הם "חתן וכלה".

בכיתה ז' בגיל 12, אפשר כבר למצוא תופעות — בודדות — זוגות שהם חברים לכל דבר. לרוב הזוגות נוצרים מקרב המנהיגים הטבעיים, שלא איכפת להם לשמש נושא השרי חות ומרכז ההתעניינות של כל הכיתה. בכיתה ז' נוהגים התלמידים להיפגש דרך-קבע, בלילות שיש ובמוצאי שבתות. לרוב נפגשים ברחובות. שרים, רוקדים ומפספסים. אולם יתר מכל אהוב עליהם מן משחקי-הירי, החבורה יושבת, מוחה כף בצורה הדוגמית, משמיעה מנגינה חסרת-לחן.

המשחקי-שיר מתחיל בכך שנוטלים את שמו של אחד מבני הכיתה וצועקים בקצב: משה! משה! איריאני! הילד, אשר את שמו קראו, חייב לקרוא את שמו שלו בצירוף אחת הבנות: משה-מירה-איריאני! ואז משמיעה כל החבורה את שם הבת: מירה-מירה-איריאני! מירה שוב משמיעה את שמה — תחילה בצירוף שם של בן — מירה-איריאני! וחוזר חלילה.

כך הם מסוגלים לשבת שעה ארוכה ולהמשיך במשחק בהתלהבות אי-קץ. בדרך זו

ההורים רוצים מזה

רק 20 אחוז מההולכים קבוע סבורים שהם ינשאו באמת לכך-הזוג שהם הולכים עמו. הגורם המרכזי, בדרך כלל, בענין זה הם חוקאי ההורים. סיפר יהושע, צבר, יליד תל-אביב, בן למשפחת-סוחרים, הלומד בכיתה שביעית של גימנסיה צירונית בתל-אביב: "אני הולך כבר שנתיים עם חתיכה אחת. בהתחלה היו לי צרות מההורים. הם רצו לדעת מי הבחורה שאני יוצא איתה, רצו להכיר אותה. רבתי איתם, כי אמרתי שזה לא עניינם עם מי אני הולך. אז הם עשו לי בעיות עם החזרה הביתה בשעות מוקדמות ועם הכסף שתיה מגיע לי. בסוף הבאתי את החברה שלי הביתה, להורי. אז הם לא התנגדו לזה. שאני הולך איתה, אבל התעקשו שנבלה יותר בבית, ושנצא לפעמים בחברתם. אחרי חודש רבתי איתה והחלטנו לגמור. הורי התחילו לעשות לי צרות למה גמרתי איתה, ושהיא בעצם בחורה נהדרת ומבית טוב, ושחבל להפסיד אותה. הייתי רב איתם כל יום, בארוחת-צהריים ובארוחת-ערב, על זה. בסוף, בגלל הלחץ שלהם, התחלתי איתה עוד פעם".

עובדה היא שרוב ההורים מתיחס לבני-הזוג של בניהם ובנותיהם לא כאל חברים, אלא כאל חתנים וכלות בעתיד הקרוב. הם בוחנים אותם לא לפי קנה-המידה של "אינו תועלת עשויה חברות זו להביא לבני בשלב זה של התפתחותו" אלא לפי "האם תהיה זו כלה מתאימה והולמת לבני?".

הורים, שילדיהם הולכים-קבוע בידיעתם, נוטים יותר לזרז את נשואי ילדיהם. כתוצאה מכך, ובתוספת הזוגות שהחליטו בעצמם להינשא, בגלל גורמים שונים, לאחר שנות חברות, הולך וגדל מספר הנשואים בגיל צעיר בישראל.

גיל הנשואין הממוצע בארץ הולך ופוחת משנה לשנה. בעוד שבשנת 1952 היה הגיל הממוצע 30, הרי בשנת 1957, שנת הסטטיסטיקה האחרונה, היה גיל הנשואין הממוצע 29. אולם אומדן זה מטעה — שכן רוב הנשואים נערכים בשכבות-גיל נמוכות, ורק קבוצות-הגיל הגבוהות יותר מעלות את הממוצע.

הנה, מספרים מדהימים: בשנת 1957 היו 1772 מהנישואות — הקבוצה הגדולה ביותר בין השנות-18. הקבוצה השנייה בגודלה היתה של הנשואות בגיל 19: 1583. שמהן היו כבר 24 גרושות שנישאו בפעם השנייה. הקבוצה השלישית בגודלה היתה של הנשואות בגיל 18: 1513.

בשנת 1957, התחתנו בישראל 581 גברים עד גיל 19. ב-430 מקרים מתוך 581 — כלומר 74 אחוז, נשאו להם נשים שהיו בנות גילם השאר נישאו למבוגרות מהם. יש להניח, אם כי לא נערך משאל מדויק, שברוב המקרים היו אלה זוגות מקרב ההולכי-קבע.

למרות שבישראל לא נערכה מעולם סטטיסטיקה בקשר לגילם של הזוגות המתגרשים, הרי הפסיכולוגים ואנשי תחנות-היעוץ לנשואים ולבעיות משפחה מאוחדים בדעה שאחוז הגירושין בין הנשואים בגיל צעיר עולה בהרבה על זה שבקרב הנשואים בשנים מאוחרות יותר. רוב המתגרשים לא האריכו גם בנשואיהם יותר מאשר שנת נשואים אחת. נשואי-בוסר הם איפוא, אחת מתוצאותיה של ההליכה הקבועה.

על ספסל בטיילת, מול חוף הים, יושבים שני זוגות חבוקים. הם מחפשים רומנטיקה ובילוי. אולם ברובם של המקרים מובילה דרך זו בהכרח אל חיי הנשואים. במוקדם או במאוחר עומדים רוב הזוגות הקבועים בפני הבעיה: להמשיך ולהתחתן, או להפרד.

ינתנה לכל אחד מבני-החבורה אפשרות לקבוע מי הוא בן המין הנגדי החביב עליו: "אירי-רניה-איריאני... רניה-איריאני... רניה-איריאני-רניה". וכך וכך וכך.

ככתה ז' כבר יש להם מסיבות. לפעמים אפילו עם ריקודים סאלוניים, כמו טאנגו. אולם במרכז המסיבות ניצבים או משחקי החברה: "אמת או חובה" שבו מכריחים בדרך כלל את המשתתפים לגלות "את מי הם אוהבים", "משחק הבקבוק" או "משחקי הפאנדים", המביאים בדרך כלל לכך שהחברה כופה על שניים שיחסי-החיבה ההדדיים שלהם ידועים לכל, "להיות זוג".

בחמישית של הגימנסיה מתחילים בני-הנוער לצאת עם בני-זוג, וחלקם גם "ללכת קבוע".

פזילה אל החופה

על ספסל בטיילת, מול חוף הים, יושבים שני זוגות חבוקים. הם מחפשים רומנטיקה ובילוי. אולם ברובם של המקרים מובילה דרך זו בהכרח אל חיי הנשואים. במוקדם או במאוחר עומדים רוב הזוגות הקבועים בפני הבעיה: להמשיך ולהתחתן, או להפרד.

ינתנה לכל אחד מבני-החבורה אפשרות לקבוע מי הוא בן המין הנגדי החביב עליו: "אירי-רניה-איריאני... רניה-איריאני... רניה-איריאני-רניה". וכך וכך וכך.

ככתה ז' כבר יש להם מסיבות. לפעמים אפילו עם ריקודים סאלוניים, כמו טאנגו. אולם במרכז המסיבות ניצבים או משחקי החברה: "אמת או חובה" שבו מכריחים בדרך כלל את המשתתפים לגלות "את מי הם אוהבים", "משחק הבקבוק" או "משחקי הפאנדים", המביאים בדרך כלל לכך שהחברה כופה על שניים שיחסי-החיבה ההדדיים שלהם ידועים לכל, "להיות זוג".

בחמישית של הגימנסיה מתחילים בני-הנוער לצאת עם בני-זוג, וחלקם גם "ללכת קבוע".

צורך להתבטח

עזרה אחת המתגלה כתוצאה מהמחקר בין ההולכים קבוע היא, שבני-הנוער המתחילים ללכת קבע בגיל מוקדם באים עלי-פי רוב ממשפחות בהן לא שוררת איריה נורמאלית ומאושרת. ההליכה הקבועה עם בת-זוג הינה, עבורם, אמצעי להשגת ביטחון עצמי החסר באחירת-הבית המועותת.

בכיתות הגבוהות יותר של הגימנסיות, נובעת ההליכה-הקבע בין הזוגות מסיבה אחרת מזו שבגיל צעיר. מגיל 16 עד 18 מרגישים הרבה נערים שהליכת-קבע עם נערה דרושה להם כאמצעי-התבלטות. זוהי, כמוכח, הרגשה תת-הכרתית. הוכחה של התעניינות מצד בן או בת המין הנגדי היא חיונית ממש בשכבות גיל אלה, כדי שיחשבוך "לגבר" או לנערה מצליחה.

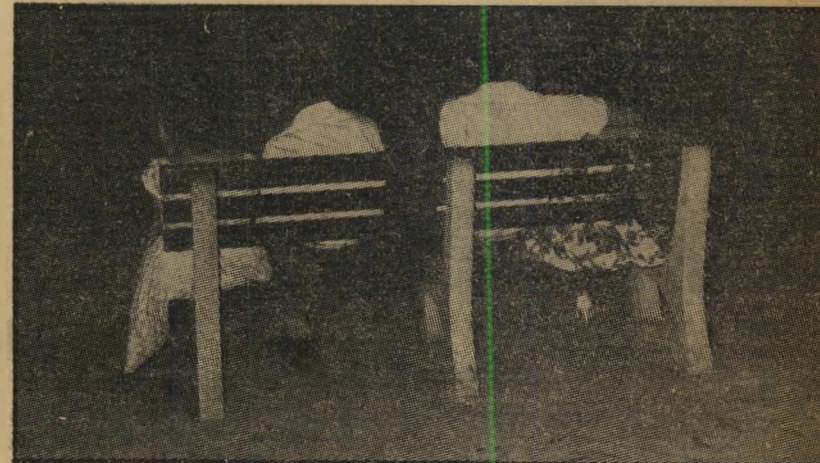
מתוצאות המחקר בין תלמידי הגמנסיות מתברר שיש, בדרך כלל, קשר הפוך בין הצטיינות בלימודים לבין ההליכה-הקבע. רוב התלמידים והתלמידות המצטיינים בלימודים אינם יוצאים עם בני-זוג קבועים. מה הוליד את מה? האם תלמיד טוב אינו זקוק לחברה קבועה כדי לזכות בהערכת בני גילו? או האם אלה ההולכים קבוע עם בני-זוג אינם מסוגלים להצטיין בלימודים?

בגיל זה, גיל ה-14, משמעות ה"הולכים קבוע" היא ששני בני-זוג מחליטים לבלות יחדיו באופן בלעדי. הם הופכים "חברים", לאף אחד מבני-הזוג אין רשות לצאת בחברת צעיר או צעירה אחרים. ביטויה החיצוני של ההליכה-הקבע הוא בכך ששני בני-הזוג באים יחד לבית-הספר ויוצאים ממנו בצחצח. הם גם באים והולכים יחד למסיבות, הם מנסים להתאים את טעמם בלבוש ובהופעה, איש עם רעהו. אם הצעיר לובש מכנסי גינס, תלבש, על פי רוב גם הנערה מכנסיים דומות. אם הנער לובש אפודה צבעונית מיוחדת, תצא גם הנערה באפודה מסוג זה.

ביטוי אחר של החברות הקבועה היא החלפת המתנות. חוק בלתי-כתוב הוא שהנער והנערה, שהחליטו ללכת יחד באופן קבוע, יחלקו זה לזו מתנות פעוטות-ערך בהזדמנויות שונות: דברי-לבוש, ספרים, תקליטים ותכשיטים זולים, משקפי-שמש וכך. אותו חוק בלתי-כתוב קובע גם שכשזוג נפרד חייבים השניים להחזיר איש לרעותו את כל המתנות שקיבלו זה מזה.

ההליכה הקבועה בגיל 14 מתקיימת כמעט תמיד במסגרת של חברת-נוער רחבה יותר. הפרשה מהחברה באה בגיל מאוחר יותר, בשנות ה-16 או ה-17 של חיי הצעירים. העובדה שזוג הולך קבוע נותנת לו את הזכות להחזיק ידיו בפומבי ואפילו להתגפף ברחוב, או על שפת-הים, מבלי שחבריהם יתנו את דעתם על כך במיוחד. אולם במקרה שזוג, שאינו ידוע כהולך קבוע, יעשה דברים אלה, עשויה התנהגותם לעורר תגובות שונות. בגיל התחלחה של ההליכה-הקבע (15-14) מותר עדיין לכל אחד מבני-הזוג לבלות בחברת בני מינו. הנער יכול לצאת לבלות יחד עם חבריו, בתנאי שלא יהיו נערות בחברתם. הנערה יכולה לשבת בקרב חברותיה. אולם על כל אחד מבני-הזוג לדעת בדיוק מה עושה השני, אפוא הוא נמצא ועם מי.

בשלב זה לא ייערכו הפגישות כמעט לעולם בביתו של אחד הצדדים. הנער לא יבוא

פזילה אל החופה

על ספסל בטיילת, מול חוף הים, יושבים שני זוגות חבוקים. הם מחפשים רומנטיקה ובילוי. אולם ברובם של המקרים מובילה דרך זו בהכרח אל חיי הנשואים. במוקדם או במאוחר עומדים רוב הזוגות הקבועים בפני הבעיה: להמשיך ולהתחתן, או להפרד.

להחזיר את המתנות!

בגיל זה, גיל ה-14, משמעות ה"הולכים קבוע" היא ששני בני-זוג מחליטים לבלות יחדיו באופן בלעדי. הם הופכים "חברים", לאף אחד מבני-הזוג אין רשות לצאת בחברת צעיר או צעירה אחרים. ביטויה החיצוני של ההליכה-הקבע הוא בכך ששני בני-הזוג באים יחד לבית-הספר ויוצאים ממנו בצחצח. הם גם באים והולכים יחד למסיבות, הם מנסים להתאים את טעמם בלבוש ובהופעה, איש עם רעהו. אם הצעיר לובש מכנסי גינס, תלבש, על פי רוב גם הנערה מכנסיים דומות. אם הנער לובש אפודה צבעונית מיוחדת, תצא גם הנערה באפודה מסוג זה.

ביטוי אחר של החברות הקבועה היא החלפת המתנות. חוק בלתי-כתוב הוא שהנער והנערה, שהחליטו ללכת יחד באופן קבוע, יחלקו זה לזו מתנות פעוטות-ערך בהזדמנויות שונות: דברי-לבוש, ספרים, תקליטים ותכשיטים זולים, משקפי-שמש וכך. אותו חוק בלתי-כתוב קובע גם שכשזוג נפרד חייבים השניים להחזיר איש לרעותו את כל המתנות שקיבלו זה מזה.

ההליכה הקבועה בגיל 14 מתקיימת כמעט תמיד במסגרת של חברת-נוער רחבה יותר. הפרשה מהחברה באה בגיל מאוחר יותר, בשנות ה-16 או ה-17 של חיי הצעירים. העובדה שזוג הולך קבוע נותנת לו את הזכות להחזיק ידיו בפומבי ואפילו להתגפף ברחוב, או על שפת-הים, מבלי שחבריהם יתנו את דעתם על כך במיוחד. אולם במקרה שזוג, שאינו ידוע כהולך קבוע, יעשה דברים אלה, עשויה התנהגותם לעורר תגובות שונות. בגיל התחלחה של ההליכה-הקבע (15-14) מותר עדיין לכל אחד מבני-הזוג לבלות בחברת בני מינו. הנער יכול לצאת לבלות יחד עם חבריו, בתנאי שלא יהיו נערות בחברתם. הנערה יכולה לשבת בקרב חברותיה. אולם על כל אחד מבני-הזוג לדעת בדיוק מה עושה השני, אפוא הוא נמצא ועם מי.

בשלב זה לא ייערכו הפגישות כמעט לעולם בביתו של אחד הצדדים. הנער לא יבוא